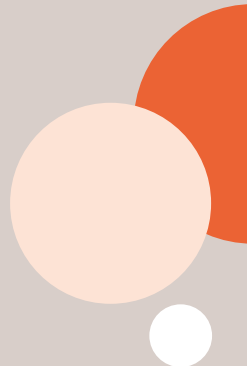

EN HJÄLP TILL
DIG SOM ANAR
ATT ETT BARN
FAR ILLA.

BRIS

Bris

bris.se

info@bris.se

Swish: 9015041

Pg: 901504-1

Redaktör:

Johanna Lagerfors (OTW)

Formgivare:

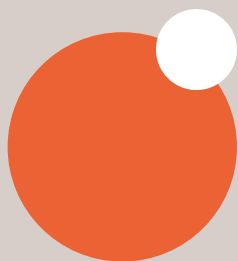
Andrea Brandin (OTW)

Tryck: åtta45

”

**VAR OCH EN
SOM FÅR KÄNNEDOM
OM ELLER MISSTÄNKER
ATT ETT BARN FAR
BÖR ANMÄLA DETTA
TILL SOCIALNÄMNDEN.**

Socialtjänstlagen, SoL 14 kap 1c §

NÄR BARNET
FÖRSUMMAS
ELLER UTSÄTTTS FÖR
VÅLD HAR DET RÄTT
TILL SKYDD

När föräldrar eller andra vårdnadshavare inte klarar av att ge ett barn det hen behöver, eller när de på något annat sätt står maktlösa inför en situation där ett barn far illa, är det samhällets ansvar att göra en insats. Både barnet och närstående kan behöva olika former av skydd, stöd och hjälp. När barnet försummas eller utsätts för våld har det rätt till skydd.²

Socialnämnden i en kommun har ett särskilt ansvar för barn och unga som far illa och beslutar (så långt den är möjligt i samarbete med barnets vårdnadshavare) om vilket skydd och stöd socialtjänsten ska ge. För att myndigheterna ska kunna fullfölja sina uppdrag behöver de uppmärksammas på barnets situation.

Den här broschyren är framtagen för att underlätta för alla att anmäla till socialtjänsten när de känner oro för ett barn. Många yrkesverksamma som möter barn och unga i sina yrken är enligt lagen skyldiga att anmäla misstanke eller kännedom om att ett barn far illa.³ För andra vuxna är det en rekommendation att anmäla.⁴ Är du förälder eller vårdnadshavare till ett barn som far illa kan du kontakta socialtjänsten för att fråga om råd eller ansöka om hjälp och stöd.

Om du efter att ha läst den här informationen fortfarande känner dig osäker på om du ska anmäla och hur du ska gå till väga kan du alltid kontakta socialtjänsten anonymt för att fråga om råd. Du kan också ringa till Bris Vuxen-telefon – om barn, 0771-50 50 50, eller gå in på bris.se.

Är du barn eller ung kan du dygnet runt kontakta en kurator på Bris. Ring 116 111 eller gå in på bris.se för att chatta och mejla med oss. Där kan du också se var Bris har mottagningar där du kan träffa en kurator.

² Läs bl.a. 11 kap. 1 a § SoL, Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, art. 19 barnkonventionen.

³ 14 kap. 1 § SoL.

⁴ 14 kap. 1 c § SoL.

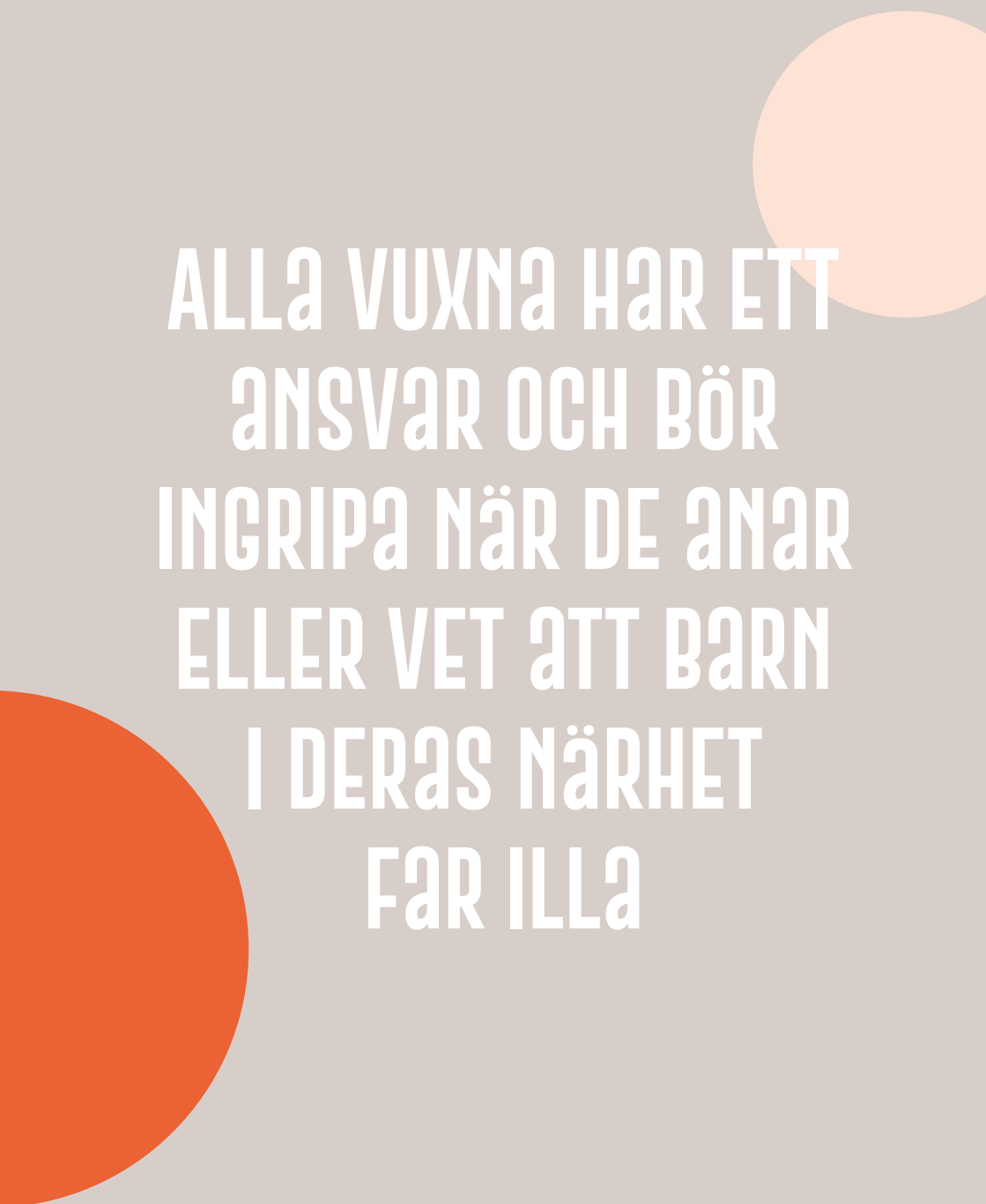
**ALLA BARN HAR
RÄTT TILL EN
TRYGG UPPVÄXT
MED NÄRVARANDE
VUXNA**

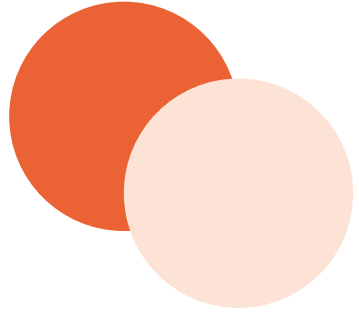
Varje barn behöver och har rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda för att kunna utvecklas och må bra. För många är verkligheten dock en annan.

Barn som far illa utsätts för olika former av fysiskt och psykiskt våld. Det kan röra sig om hot, kränkningar och övergrepp men också om försummelse, vanvård och utnyttjande. Det kan ske både i hemmet och i skolan, av vuxna såväl som av jämnåriga. Det kan ske i vilken miljö som helst där barn vistas. Ett barn kan också utgöra en fara för sig själv, genom ett självdestruktivt beteende.

”Varje barn behöver och har rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda för att kunna utvecklas och må bra.”

ALLA VUXNA HAR ETT
ANSVAR OCH BÖR
INGRIPA NÄR DE ANAR
ELLER VET ATT BARN
I DERAS NÄRHET
FÅR ILLA

**"En misstanke behöver inga bevis.
Det är din oro du anmäler."**

Att anmäla sin oro för ett barn till socialtjänsten ses av många som en sista utväg. För barnet kan det vara vägen till nödvändig förändring. Ju förr socialtjänsten kan ingripa och erbjuda skydd och stöd, desto mindre skada tar barnet av sin utsatthet.

En misstanke eller en kännedom kan grunda sig i en egen iakttagelse och oro utifrån vad du sett eller hört som tyder på att ett barn far illa. Det kan finnas fysiska tecken på våld eller så kan barnets beteende vara avvikande på något sätt. Ett barn kan också själv ha berättat om sin situation för dig eller för någon annan.

En misstanke behöver inga bevis. Det är din oro du anmäler. Ansvar att gå vidare och ta reda på om ett barn far illa och vilken hjälp barnet behöver ligger på socialtjänsten. Utredning och förslag på insats utformas tillsammans med barn och vårdnadshavare. Under utredningen av barnets situation kan de behöva mer information från dig som anmält din oro för barnet. Om du inte genom din yrkesroll omfattas av skyldigheten att anmäla så kan du välja att vara anonym och avstå, men tänk på att din medverkan kan vara av betydelse för att barnet ska få rätt skydd och hjälp.

YRKESVERKSAMMAS ANSVAR

Anmälningsskyldiga är ska enligt lagen genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Anmälningsskyldigheten gäller anställda på vissa myndigheter och verksamheter som berör barn och unga. Det kan till exempel vara personal i hälso- och sjukvården, tandvården, förskolan, skolan, socialtjänsten och kriminalvården.

Anmälningsskyldiga är, enligt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL):

- Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar.
- Myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, kriminalvården, polismyndigheten och säkerhetspolisen.
- Verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga samt annan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

Two large, semi-transparent orange circles are positioned in the upper right and lower left corners of the page, partially overlapping the white background.

"Inte heller tystnadsplikt utgör ett hinder för någon att fullgöra sin skyldighet att lämna uppgifter till socialtjänsten."

Anmälningsskyldigheten är personlig och kan inte delegeras. Den gäller enbart i tjänsten och inte privat. Yrkesverksamma har ett ansvar för sin kompetens och ska ha kunskap både om barn som far illa och om sina skyldigheter rörande att anmäla, samverka och lämna uppgifter till socialtjänsten. Anmälningar kan göras utan hinder av sekretess.

Inte heller tystnadsplikt utgör ett hinder för någon att fullgöra sin skyldighet att lämna uppgifter till socialtjänsten.

Uppgiftsskyldigheten handlar om att förmedla information till socialtjänsten som de efterfrågar i samband med en utredning. Myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att lämna all information som kan vara av betydelse för att utreda ett barns behov av stöd och skydd och tillgodose barnets rättigheter.

Familjerådgivningen är undantagen uppgiftsskyldigheten på grund av den förtroendesituation som råder mellan en rådgivare och en familj. Anmälningsskyldigheten för familjerådgivningen är begränsad och gäller enbart vid kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

”

YRKESVERKSAMMA
SKA HA KUNSKAP OM
BARN SOM FAR ILLA
OCH OM SINA
SKYLDIGHETER
RÖRANDE ATT ANMÄLA

VILKA ÄR BARNEN SOM FAR ILLA?

Barn kan bli försummade på olika sätt både fysiskt och psykiskt och utsättas för vanvård, utnyttjande och omsorgssvikt. Våld, hot, kränkningar och övergrepp kan vara en del av barnets vardag.

Vissa barn löper större risk än andra att fara illa. Socialtjänsten gör alltid en helhetsbedömning av ett barns situation och tittar på såväl risk- som skyddsfaktorer. Att växa upp i en miljö som präglas av ekonomisk stress och oro, arbetslöshet, psykisk ohälsa, missbruk, separation, bristande sociala nätverk och ensamhet kan öka risken för våld, liksom svårigheter hos vuxna att hantera ett barn med utåtagerande beteende.

Våld kan vara kopplat till psykisk ohälsa eller social utsatthet. Våld kan vara hedersrelaterat, ett sätt att förtrycka eller att uppföstra. Våld kan vara såväl fysiskt som psykiskt eller sexuellt, riktat direkt mot barnet eller mot en till barnet närstående person. Allt våld mot barn, oavsett orsak, är förbjudet och skadligt, och varje barn har rätt att skyddas från våld.

Som vuxen är det viktigt att vara uppmärksam på kännetecknen och förändringar som skulle kunna tyda på att ett barn far illa.

Ibland finns det fysiska skador från våld, som blåmärken, bränn- eller bitskador. Ibland märks det framför allt på barnets beteende att barnet far illa. Våld kan till exempel göra att ett barn får koncentrationssvårigheter, blir ängsligt eller oroligt. Andra tecken kan vara att barnet visar rädsla och osäkerhet, har dålig självkänsla eller ångest, lider av depression eller bär på självmordstankar. En förändring i barnets beteende, humör eller sinnestämning är något att vara uppmärksam på för att upptäcka utsatthet.

Faktum är att utsatthet inte alltid syns utåt eller ens märks på barnet. Då kan det vara extra viktigt att visa att man är en vuxen som bryr sig och finns där om barnet vill berätta.

När du anmäler oro för ett barn berättar du för socialtjänsten om vad som får dig att misstänka att ett barn far illa. Vad är det du anar, vad har du sett eller hört, vad finns det för tecken eller symtom hos barnet? Hur ser relationerna ut i familjen och hur ser familjens sociala situation ut? Vilken är din relation till barnet och familjen?

HUR GÅR EN ANMÄLAN TILL?

Det finns inga formella krav på hur en anmälan ska göras när du misstänker att ett barn far illa. Du kontaktar socialtjänsten i den kommun där barnet bor. För yrkesverksamma finns ofta rutiner framtagna i den egna organisationen.

När du berättar om ett barn du känner oro för kan det komma att betraktas som en anmälan. Om du bara vill rådgöra kring barnet ska du inte berätta om barnets identitet. Som privatperson kan du förbli anonym men som anmälningsskyldig tar du kontakt utifrån din yrkesroll och den du är.

Även privatpersoner rekommenderas att berätta vad de heter, eftersom det underlättar i en utredning och socialtjänsten kan behöva återkomma för att få mer information. Yrkesverksamma rekommenderas att alltid göra skriftliga anmälningar för att tydliggöra den information som kan ligga till grund för åtgärder som skydd och omhändertagande.

På vardagar vänder du dig till socialtjänsten och på kvällar, nätter och helger finns en socialjour. Information om hur du kommer i kontakt med socialtjänsten eller socialjouren i den aktuella kommunen ska finnas på hemsidan för kommunen där barnet är folkbokförd.

"När du berättar om ett barn du känner oro för kan det komma att betraktas som en anmälan. Om du bara vill rådgöra kring barnet ska du inte berätta om barnets identitet."

En anmälan kan ske flera gånger och av flera olika personer. Att en utredning inletts eller en åtgärd eller insats redan är på gång, är inget hinder. För att barnets situation och hjälpbehov ska uppmärksammas kan socialtjänsten behöva kontaktas igen med mer eller ny information.

Om det finns misstanke om brott mot barn är det alltid socialtjänstens ansvar att polisanmäla. Som privatperson behöver du inte ta det ansvaret. Som yrkesverksam kan det dock vara av vikt att kontakta polisen vid brott. Socialtjänsten har även ansvar för att ta ett barn till läkare om det behövs.

EFTER EN anMäLAN

"Socialtjänstlagen förespråkar samarbete och samtal mellan alla parter så långt det är möjligt."

Som regel ska föräldrar eller vårdnadshavare bli kontaktade när socialtjänsten tagit emot en anmälan om oro för att ett barn far illa, så länge det inte finns ett skyddsbehov för barnet. Om det inte är olämpligt för barnet, bör socialtjänsten erbjuda barnet, vårdnadshavare och den yrkesverksamme som anmält sin oro, ett möte.

Socialtjänstlagen förespråkar samarbete och samtal mellan alla parter så långt det är möjligt, i syfte att nå enighet kring hur stödet och hjälpen till barnet och familjen ska utformas. Barnet bör erbjudas ett eget samtal utan vårdnadshavares närvaro.

Alla anmälare har rätt till bekräftelse på att en anmälan tagits emot och av vem. En privat anmälare har inte rätt till mer information än så, om inte barnets vårdnadshavare ger sitt samtycke till det. Alla kan däremot alltid få veta hur socialtjänsten arbetar generellt. Yrkesverksamma anmälare har rätt att veta om en utredning har inletts eller inte.

Direkt när socialtjänsten tagit emot en anmälan görs en skyddsbedömning för att avgöra om barnet är i behov av omedelbart skydd och omhändertagande. En förhandsbedömning görs för att avgöra om en utredning ska inledas eller inte. En sådan ska ske inom 14 dagar. Om det finns misstanke om våld, övergrepp eller något annat brott ska en utredning inledas omgående. Det gäller även om anmälan innehåller information som kan leda till någon form av åtgärd. En utredning ska inte ta mer än fyra månader om det inte finns särskilda skäl.

Utredningen bedömer barnets behov av skydd, stöd och hjälp och ligger till grund för socialnämndens beslut om eventuella insatser.

Beslutet utgår ifrån barnets rättigheter och föräldrarnas eller vårdnadshavarnas förmåga att tillgodose barnets behov.

Öppna insatser är den vanligaste formen av insatser för barn som far illa. Det kan innebära stöd och råd till föräldrarna, för att stärka dem i föräldraskapet. Det kan också handla om att barnet får en kontaktperson, en kontaktfamilj och tillgång till någon form av öppenvårdsprogram. Andra gånger kan en insats innebära att barnet placeras utanför det egna hemmet, i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende, HVB.

Frivillighet, självbestämmande, integritet och samarbete ligger alltid till grund för socialtjänstens arbete och insatser. Samhället har dock både en skyldighet och en möjlighet att ge barn det skydd och den vård de behöver även om samtycke saknas. Sådana insatser regleras i LVU (Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga). När det finns misstanke om våld är det socialnämndens ansvar att ett barn får det skydd, stöd och hjälp det behöver. Det gäller även barn som bevittnat/upplevt våld mot en närstående. Då betraktas barnet även som ett brottsoffer.⁵

Socialtjänsten ska alltid verka för samverkan när det gäller barn som far illa. Det gäller på alla nivåer, både kring det enskilda barnet och i mer övergripande frågor. Samverkan kan ske mellan olika samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Bland annat ska det finnas tillgång till öppna insatser för att möta barns och vårdnadshavares olika behov. Samverkan är också viktigt i samband med att en anmälan görs.

⁵ Se 5 kap. 11 § SoL, och 4 kap. 3 § Brottsbalk (1962:700) om barnfridsbrottet.

”

ETT BARN SKA
GES MÖJLIGHET ATT
FRAMFÖRA SINA
ÅSIKTER
I FRÅGOR SOM
RÖR BARNET

BARNETS RÄTT

Sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige. Det betyder att barnets bästa alltid ska beaktas i de frågor som berör barn. För att detta ska kunna göras, är det avgörande att barnet kommer till tals och blir lyssnad på.⁶

Socialtjänsten ska alltid föra en dialog med barnet och Socialstyrelsens rekommendation är att socialtjänsten ska träffa barnet både med och utan vårdnadshavaren. Barnet bör vidare ges möjlighet att både uttrycka sig fritt och att svara på frågor. Det förutsätter att barnet har fått tydlig och relevant information om vad det rör sig om, om socialtjänstens roll och hur barnet kan vara med och påverka. Om barnet inte vill framföra sin åsikt, ska dess inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad.

När socialtjänsten gör en utredning av barns behov av skydd eller stöd får socialtjänsten höra barnet utan vårdnadshavarens samtycke och närvaro. Det kan dock vara tryggt för barnet att ha med sig någon som hen känner väl eller litar på. Det kan vara en närstående vuxen, en vän eller någon annan person som barnet har förtroende för.

Barn från 15 år har rätt att föra sin egen talan och kan ges möjlighet till öppna insatser utan vårdnadshavares godkännande, utifrån beslut från socialnämnden.⁷

⁶ Se särskilt barnkonventionens art. 3 och art. 12.

⁷ 3 kap. 6 a § SoL, samt II kap. 10 § 2 - 3 st. SoL.

SKAPA RUTINER PÅ ARBETSPLATSEN

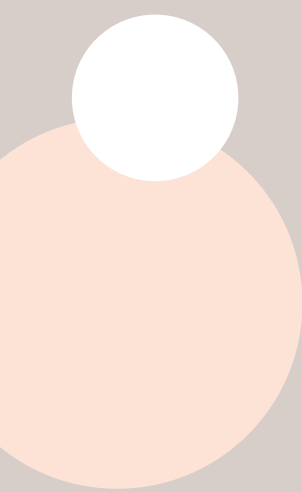
"Alla har ett individuellt ansvar att anmäla när det finns en misstanke om att ett barn far illa. Det är aldrig bara en chefs eller en föreståndares ansvar att anmäla."

På alla arbetsplatser där det finns en skyldighet att anmäla oro för barn som far illa, bör det också finnas utarbetade rutiner eller en handlingsplan för hur en anmälan ska gå till. Även föreningar som riktar sin verksamhet till barn bör ha sådana rutiner. Där ska det tydligt framgå hur och till vem en anmälan ska göras. En anmälare kan också behöva handledning och stöd av sin chef eller andra erfarna kollegor.

Alla har ett individuellt ansvar att anmäla när det finns en misstanke om att ett barn far illa. Det är aldrig bara en chefs eller en föreståndares ansvar att anmäla.

Utöver en uppsättning fasta rutiner kring själva anmälningsförfarandet bör det alltid finnas utrymme för en levande diskussion kring de frågor som uppkommer.

- Vem ska jag prata med när jag oroar mig för ett barns situation?
- Vem kontaktar socialtjänsten?
- Vem talar med barnet och när? Vad säger vi till barnet?
- Prata med barnet om vad som görs. Anpassa samtalet utifrån barnets ålder och mognad. Barnet har ingen erfarenhet av vad som kan komma att hända och gör sig egna bilder av vad som händer.
- Vem talar med föräldrarna och vårdnadshavare när är det bäst att göra det och vad säger vi?
- Vad säger vi till de andra barnen? Hur pratar vi om våld och övergrepp med barn?
- Hur hanterar jag min egen oro? Vem kan jag prata med om den? Barn som far illa väcker känslor och tankar som kan vara bra att ventileras.

VÅGA LYSSNA

Både professionella och andra vuxna kan tycka att det är svårt att veta hur de ska tala med barn på bästa sätt. Att tvingas inse att ett barn far illa är smärtsamt och det kan vara lättare att identifiera sig med de vuxna vårdnadshavarna än att se en situation ur barnets perspektiv eller utifrån barnets rättigheter. Ofta vill vi inte tro det värsta.

Vändpunkten för många barn i en utsatt situation är just mötet med en vuxen som ser, lyssnar och tror på vad barnet säger och som agerar på sin oro eller vetskap om att barnet behöver hjälp.

"Ofta vill vi inte tro det värsta."

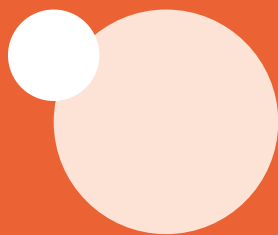

OM ATT VÅGA BERÄTTA

**"Många barn som far illa har också
svårt att lita på att vuxna kan hjälpa."**

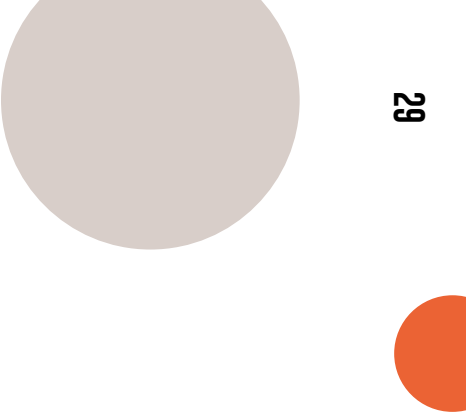
Barn och unga vet ofta inte vad de har för rättigheter i utsatta situationer och vart de kan vända sig. Många barn som far illa har också svårt att lita på att vuxna kan hjälpa och hindren kan kännas oöverstigliga innan de vågar berätta eller be om hjälp. Barnet kanske tycker att hen har signalerat till omvärlden men inte fått något gensvar. Eller så finns det helt enkelt inga vuxna som barnet upplever att hen kan anförtra sig till att tala med.

Barn kan tro att de har en egen skuld när de har blivit utsatta för våld och övergrepp. Många kan känna rädsla för att förlora kontrollen över situationen om missförhållanden i familjen uppdagas. Kanske har de blivit hotade eller mutade av vuxna för att inte avslöja brister och utsatthet i hemmet, kanske känner de dåligt samvete. Att berätta kan kännas som att förråda sina närmaste. Det kan också finnas en rädsla att förvärra situationen om utomstående får veta, som att familjen splittras och att en förälder hamnar i fängelse.

**FÖR DIG SOM ÄR
UNDER 18 ÅR**

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn och unga som far illa. Du som är barn kan också kontakta socialtjänsten när du misstänker att ett barn far illa. Du kan även be om hjälp eller berätta om din egen situation, om det är du som far illa. Det gäller vare sig du är utsatt i hemmet, i skolan eller på fritiden. Om du inte vill kontakta socialtjänsten på egen hand så be en vuxen om hjälp. Det kan vara någon du känner eller en kurator på Bris.

Att fara illa är att vara utsatt för någon eller flera former av våld, hot eller sexuella övergrepp. Det kan också vara att inte bli omhändertagen på ett bra sätt och inte få det man behöver. Det kan vara att bli försummad, utfrysad eller illa behandlad på något annat sätt eller att må dåligt för att det är konflikter och bråk i familjen.

"Varje barn har rätt att må bra och växa upp och utvecklas i en trygg miljö, med vuxna som tillgodoser barnets behov.

Varje barn har rätt att må bra och växa upp och utvecklas i en trygg miljö, med vuxna som tillgodoser barnets behov. Varje barn ska behandlas med respekt och varje barn har rätt att skyddas mot våld – allt våld mot barn är förbjudet. Varje barn har rätt att komma till tals och uttrycka sin åsikt om sådant som rör barnet. När myndigheter fattar beslut som rör ett barn ska de alltid ta reda på och ta hänsyn till vad som är det barnets bästa. Barnet har rätt att få information och möjlighet att uttrycka sin åsikt, påverka och förstå de beslut som fattas.

Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter.

TALA MED EN VUXEN

Det är alltid vuxnas ansvar att skydda barn mot våld. Om du vet eller misstänker att du själv eller något annat barn far illa är det bra att tala med en vuxen. Om det inte finns någon hemma att tala med kan du kanske prata med en lärare, skolkurator, skolsköterska, vän eller släkting. Du kan också leta på nätet efter närmsta ungdomsmottagning. Du är alltid välkommen att ringa till Bris på telefon 116 111. Du kan också mejla eller chatta med Bris på bris.se.

BRIS

**BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET. STÖD FÖR
BARN OCH UNGA, VARJE DAG, ÅRET RUNT:**

BRIS STÖDLINJE:

116 111

Samtalet är gratis
och anonymt.

**MEDDELANDE
OCH CHATT:**

bris.se

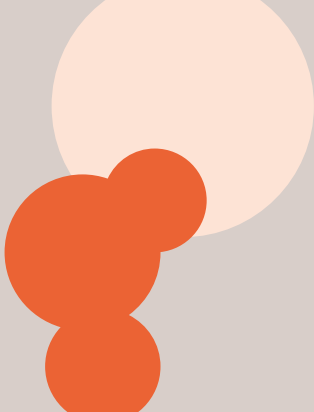
Samtalet är gratis
och anonymt.

**BRIS VUXENTELEFON
- OM BARN:**

0771 - 50 50 50

Samtalet är gratis
och anonymt.

Mer tips och råd
på bris.se

BRIS

Bris är en barnrättsorganisation som står upp för barnets rättigheter genom att stödja barn utifrån barnets behov, mobilisera samhället och påverka beslutsfattare genom att göra barns röster hörda. Bris vision är ett samhälle där barnets rättigheter tillgodoses.

Bris driver den nationella stödlinjen 116 111 för barn i Sverige. Du som är under 18 år och vill ha stöd är välkommen att höra av dig till oss på Bris. Mejla, chatta eller ring 116 111, vi har alltid öppet – även på natten.

Du som är vuxen kan också få råd av Bris om frågor som rör barn. Du kan ringa till Bris vuxentelefon – Om barn: 0771 - 50 50 50, eller läsa mer på bris.se.

